

«پاسخ فعالیت های دین و زندگی پایه دهم»

«رشته ریاضی و تجربی»

«دبیرستان تیزهوشان دوره ی دوم شهید بهشتی کرمانشاه»

مجتبی مهربانی

* درس ۱ *

❖ فعالیت کلاسی ، صفحه ۱۶ :

به نظر شما منشا این اختلاف ها در انتخاب هدف چیست ؟

پاسخ : این اختلاف در هدف ها ریشه در نوع نگاه و اندیشه انسان دارد ، زیرا هر کس با بینش و نگرش خاص خود به سراغ هدفی می رود.

❖ تدبیر ، صفحه ۱۸ :

پیام	آیات مرتبط با پیام
برخی از هدف ها و دلبستگی ها محدود و پایان پذیر هستند و تنها پاسخگوی برخی استعدادهای ما هستند .	اسراء ۱۸ / بقره ۲۰۰
اگر کسی این هدف ها را به عنوان هدف اصلی برگزیند ، ممکن است به مقداری از آن برسد .	اسراء ۱۸
اگر کسی فقط این هدف ها را انتخاب کند، در آخرت بهره ای ندارد و با خواری و سرفکندگی وارد دوزخ می شود .	بقره ۲۰۰ / اسراء ۱۸
برخی هدف ها پایان ناپذیر و همیشگی اند و پاسخگوی استعدادهای مادی و معنوی بیشتری در وجود ما هستند .	قصص ۶۰ / بقره ۲۰۱ و ۲۰۲ / اسراء ۱۹
اگر کسی این هدف ها را به عنوان هدف اصلی برگزیند و برای آن تلاش کند و مومن باشد حتما به هدف خود خواهد رسید .	اسراء ۱۹
هدف های پایان ناپذیر همان هدف های اخروی هستند .	
هدف های پایان پذیر همان هدف های دنیوی هستند.	اسراء ۱۹ / قصص ۶۰
اصل قرار گرفتن هدف های اخروی ، مانع بهره مندی انسان از نعمت های دنیایی نمی شوند.	اسراء ۱۸ / قصص ۶۰
اگر هدف های دنیوی اصل قرار گیرند ، مانع رسیدن به هدف های اخروی می شوند.	بقره ۲۰۱
	اسراء ۱۸ / بقره ۲۰۰

نتیجه : برنامه ریزی انسان باید در بر گیرنده اهداف اخروی و اهداف دنیوی باشد و به گونه ای تنظیم شده شود که اهداف اخروی اصل قرار گیرند و هدف های دنیوی فرع و تابع آنها باشند .

با دقت در حالات اطرافیان و شنیده هایتان از احوال دیگران ، فهرستی از اهداف انسان های مختلف تهیه کنید و با توجه به آنچه از فعالیت تدبر آموختید ، آنها را در جدول زیر تفکیک کنید .

اهداف و دلبستگی های اصلی (اخروی)	اهداف و دلبستگی های فرعی
۱) عشق به خدا	۱) داشتن ماشینی زیبا
۲) عشق به پیامبر اکرم (ص)	۲) پول و ثروت
۳) عشق به اهل بیت پیامبر (ص)	۳) داشتن خانه ای بزرگ و زیبا
۴) عشق به نماز و عبادت	۴) قهرمانی در یک مسابقه ورزشی
۵) عشق به فضائل اخلاقی (راستی ، درستکاری و...)	۵) شهرت
۶) عشق به کشف حقایق و علم و دانش	۶) مقام و مسئولیت
۷) عشق به قرآن	۷) علاقه به تیمی خاص
۸) عشق کمک به هموعان و دستگیری از ایتام ، فقرا و مساکین	۸) علاقه به افرادی خاص (ورزشکار ، هنرمند)

❖ تدبر ، صفحه ۲۲ :

به نظر شما برنامه زندگی من و شما چگونه باشد تا بر اساس آیه زیر تمامی اعمال و زندگی ما برای خداوند باشد ؟

✚ قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ / بگو نمازم ، تمامی اعمالم و زندگی و مرگ من برای خداست که پروردگار جهانیان است

وقتی که هدف اصلی و نهایی زندگی ما تقرب و نزدیکی به خداوند و اطاعت از اوامر و فرامین الهی باشد و همه ی کارها برای خدا باشد و رنگ الهی داشته باشد در آن صورت تمامی اعمال و زندگی ما برای خدا خواهد بود .

❖ اندیشه و تحقیق ، صفحه ۲۳ :

۱) شعر « چون که صد آمد ، نود هم پیش ماست » چه ارتباطی با موضوع هدف زندگی دارد ؟

همچنان که عدد ۱۰۰ شامل عدد ۹۰ می باشد و از آن عام تر است ، اهداف اصلی هم اینگونه هستند که شامل هدف های فرعی و جزئی نیز هستند و از آنها عام تر و همچنین جامع تر و در بردارنده ی اهداف فرعی و جزئی هم می شوند.

(۲) دلیل بیاورید :

الف) زیرک ترین افراد این جهان مومنان هستند. / چون افراد مومن با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی ، هم از بهره های مادی زندگی استفاده می کنند و هم از آنجایی که تمام کار های دنیوی خود را در جهت رضای خدا انجام می دهند ، جان و دل خود را به خدا نزدیکتر می کنند و سرای آخرت خویش را نیز آباد و آبادان می سازند .

ب) کسی که هدف اصلی زندگی خود را ثروتمند شدن قرار دهد ، دچار خسران می شود. / چون هر قدر که ثروتمند باشی ولی هدف اصلی که رسیدن به قرب الهی را نداشته باشی بعد از مرگ انسان ثروت او به دردش نمی خورد و ارزشی نخواهد داشت . پس کسی که یک عمر دنبال ثروت بود با از بین رفتنش دچار خسران و ضرر جبران ناپذیر می شود و یک عمر دنبال چیزی بوده که در شرایط جدید هیچ سودی برای او ندارد و به کارش نمی آید و این همان خسران عظیم است.

۳) شخصی که می گوید : « لازمه تقرب به خدا این است که کارهایی مانند کسب مال و ثروت که امور فرعی هستند کنار گذاشته شود » موافقید یا خیر ؟ مخالفم، زیرا تلاش برای رسیدن به نعمت های دنیا و مال و ثروت حلال نه تنها بد نیست بلکه لازم و ضروری است فقط باید توجه داشته باشیم که برای رسیدن به نعمت ها دنیوی مرتکب گناه نشویم و آن قدر سرگرم آنها نشویم که از زیبایی های پایدار (خدا ، نماز ، روزه و ...) باز بمانیم.

۴) حکایت زیر را بخوانید و با توجه به آن به سوال پاسخ دهید.

مسافری در سفر خود به دو راهی رسید . از پیر مردی که در آنجا نشست بود پرسید : من از کدام یک از این دو راه باید بروم ؟ پیر مرد گفت : قصد داری به کجا بروی ؟ مسافر جواب داد : نمی دانم ! پیر مرد گفت : وقتی نمی دانی به کجا می خواهی بروی ، تفاوتی نمی کند که کدام راه را انتخاب کنی !

به نظر شما این حکایت ، با کدام یک از بخش های درس در ارتباط است ؟ چرا ؟

هدفمند بودن زندگی انسان در دنیا باید حتما هدف و به خصوص هدف اصلیش را در دنیا انتخاب کند و بر اساس این هدف و محور الگوهای هدفش حرکت نماید

درس ۲

❖ تدبیر ، صفحه ۲۹ :

با توجه به ترجمه آیات زیر بگویید هر آیه به کدام یک از آثار دیگر بهره گیری انسان از عقل اشاره دارد ؟
آنها هنگامی که مردم را به نماز فرا می خوانید ، آن را به مسخره و بازی می گیرند ؛ این به خاطر آن است که آنها گروهی هستند که تعقل نمی کنند.
انسان هایی که عاقل هستند کسی را به مسخره و بازی واستهزاء نمی گیرند .
و می گویند : اگر ما گوش شنوا داشتیم یا تعقل می کردیم ، در میان دوزخیان نبودیم.
با کمک عقل آدمی خود را از جهنمی شدن نجات می دهد.

❖ تدبیر ، صفحه ۳۴ :

با توجه به ترجمه آیات زیر بگویید شیطان از چه راه هایی انسان را فریب می دهد ؟

✚ شیطان می خواهد به وسیله شراب و قمار ، در میان شما عداوت و کینه ایجاد کند و شما را از یاد خدا و نماز باز دارد. / سوره مائده ، آیه ۹۱

✚ و شیطان ، هرکاری را که [گناهکاران] می کردند ، در نظرشان زینت داد. / سوره انعام ، آیه ۴۳

✚ کسانی که بعد از روشن شدن هدایت برای آنها ، پشت به حق کردند ، شیطان اعمال زشتشان را در نظرشان زینت داده و آنان را با آرزوهای طولانی فریفته است. / سوره محمد ، آیه ۲۵

(۱) شراب و قمار / (۲) زینت دادن اعمال زشت / (۳) زینت دادن اعمال زشت و فریفتن با آرزوهای طولانی

❖ اندیشه و تحقیق ، صفحه ۳۵ :

- ۱) آیا وجود شیطان مانع اختیار و اراده ما در تصمیم گیری ها می شود ؟ خیر ، زیرا شیطان فقط وسوسه می کند و جز وسوسه و فریب راه نفوذ دیگری ندارد و این خود ما هستیم که به او اجازه وسوسه می دهیم و یا راه فریب بر او می بندیم.
- ۲) چه رابطه ای میان « توانایی ها و سرمایه ها » و « هدف » وجود دارد ؟
- هدف و مسیر حرکت هر کس با توانایی هایش و سرمایه هایش هماهنگی دارد ، اگر کسی سرمایه ای اندک داشته باشد به کاری کوچک روی می آورد . ولی هر چه بر این سرمایه افزون شود ، هدف های بزرگتری را می تواند مد نظر قرار دهد و به کارهای ارزشمند رو آورد . انسان سرمایه های عظیم و ارزشمندی همچون عقل ، وجدان ، راهنمایان الهی و ... دارد ، سرمایه هایی که حیوانات و گیاهان از آن برخوردار نیستند . از آنجا که ما بیش از حیوانات ، سرمایه و استعداد داریم ، قطعاً هدف و مسیر ما نیز باید متفاوت از آنها باشد . پس چگونه می توانیم به کاری که در حد و اندازه حیوانات است ، قانع شویم و در همان سطح بمانیم . هدف ما باید به وسعت سرمایه هایمان باشد .
- ۳) خداوند ، شیطان را از درگاه خود راند و برای همیشه او را طرد کرد ، چون فرمان خدا را برای سجده بر انسان اطاعت نکرد . حال ، دیدگاه و احساس خود را نسبت به انسان هایی که حاضر نیستند در برابر خدا سجده کنند و بندگی شیطان را می پذیرند ، بیان کنید .
- الف) ناسپاسی و کفران انسان نسبت به خدای مهربانی که آدمی را گرمی داشت و به او نعمت های فراوان بخشید و بر بسیاری از مخلوقاتش برتری داد.
- ب) جهل و نا آگاهی انسان را نسبت به شیطان نشان می دهد ، کسی که از دشمنان واقعی آدمی است و به کمتر از اضلال و گمراهی و تباهی و هلاکت و نهایتاً جهنمی شدن آدمی راضی نمی شود و تمام همت خود را مصرف این هدف شوم می کند متأسفانه بسیاری از انسان ها چنین موجود پلید و خبیثی را دوست و بندگی و اطاعت می کنند .
- ج) می توان گفت که اینها انسان هایی بی وفا و قدر ناشناس هستند که خود را اسیر و بنده شیطان کرده اند و در واقع با این کار انسان ارزش خود را پایین آورده است.

❖ درس ۳ ❖

❖ فعالیت کلاسی ، صفحه ۴۵ :

- ۱) آیا گروهی که راه بی توجهی و غفلت از مرگ را پیش می گیرند ، شیوه درستی را انتخاب کرده اند ؟ چرا ؟
- خیر؛ زیرا این روش فقط فراموشی آینده تلخی می شود که در پیش دارند ، ولی آرامش و نشاط و شادابی را از زندگی آنان خواهد گرفت.
- ۲) با دقت در جریانات و اتفاقات پیرامون خود ، برخی از اعمال و رفتارهایی که ناشی از فراموشی و غفلت از آخرت است را بیان کنید .
- ۱) تعدی به حقوق مردم (ظلم) / ۲) جنایت / ۳) خیانت / ۴) دروغ گفتن / ۵) حرص و آز / ۶) عدم رعایت عدالت / ۷) عدم دفاع از حق و عدم پشتیبانی از آن

❖ اندیشه و تحقیق ، صفحه ۴۷ :

- ۱) چرا برخی از افراد با اینکه می گویند آخرت را قبول دارند ، در زندگی خود به گونه ای عمل می کنند که گویی آخرتی در پیش نیست ؟
- ممکن است کسانی بر حسب عادت یا تقلید و یا صرفاً به لحاظ ظاهری پذیرفته باشند که آخرتی هست ، اما در عمل پایبندی چندانی بدان نداشته باشند و اهل گناه و فساد باشند . اینان در حقیقت دارای ایمان قوی و مستحکمی نیستند و معاد را صرفاً به زبان و یا حداکثر در اندیشه قبول دارند و قلباً بدان نگریده اند و خلاصه اینکه قبول داشتن آخرت به ایمان و باور قلبی تبدیل نشده است.
- ۲) آیا توجه به آخرت ، لزوماً بی توجهی به دنیا و عقب ماندگی را در پی دارد ؟

اعتقاد به آخرت نه تنها سبب عقب ماندگی نیست بلکه باعث تصحیح زندگی و در پیش گرفتن اخلاق الهی می شود .

۳) چرا منکرین معاد ، مرگ را باعث نابودی آدمی می دانند؟ شما چه پاسخی به آنها می دهید ؟
زیرا آنان برای انسان حقیقتی جز جسم مادی قائل نیستند و اعتقادی به جهان آخرت ندارند و لذا مرگ را پایان زندگی شخص دانسته و موجب نابودی او می دانند .

پاسخ این است که آدمی دارای دو بُعد جسمانی و رو حانی است . بعد جسمانی او با مرگ از بین رفته و متلاشی می شود . اما بُعد روحانی و غیر جسمانی او بعد از مرگ باقی می ماند و به حیات خود ادامه می دهد . کیفیت عبادت آدمی بسته به عقاید و اعمال و رفتاری دارد که در دنیا داشته و این حیات ابدی است .

* درس ۴ *

❖ فعالیت کلاسی ، صفحه ۵۴ :

برخی افراد که پایبندی چندانی به رعایت احکام دین ندارند ، می گویند:

« ما به وجود این مجازات هایی که گفته می شود در قیامت و جهنم هست ، اعتقادی نداریم » شما به این گونه افراد چه پاسخی می دهید ؟

پاسخ : بنابر این قانون عقلی که دفع خطر احتمالی لازم است اگر معاد رخ دهد کسانی که احکام دین را رعایت کرده اند سود می کنند و کسانی که به این احکام پایبند نبوده اند ضرر می کنند . اگر معاد رخ ندهد که قطعاً چنین نیست باز هم کسانی که به احکام دین پایبند بوده اند ضرری نمی کنند. پس دفع خطر ضرر احتمالی روی دادن معاد، برای انسان ها یک قانون عقلی و لازم است.

❖ تدبیر ، صفحه ۵۵ :

خداوند در آیات سوم و چهارم قیامت ، خطاب به کسانی که به انکار معاد می پردازند ، می گوید :

« نه تنها استخوان های آنها را به حالت اول در می آوریم ، بلکه سر انگشتان آنها را نیز همان گونه که بوده ، مجدداً خلق می کنیم .»

به نظر شما چرا خداوند در این آیات برای اثبات قدرت الهی به خلق سر انگشتان اشاره می کند ؟

پاسخ : این آیات بیانگر امکان معاد است و به ما می گوید که خداوند چنان قدرتی دارد که قادر است ظریف ترین و حساس ترین قسمت های بدن را که عبارت از سر انگشتان اوست خلق کند در حالی که اثر انگشت در هر انسانی متفاوت با دیگری است و هیچ انسانی از ابتدای عالم تا کنون سر انگشتانش مثل هم نبوده است .

❖ تدبیر ، صفحه ۵۸ :

با اندیشه در ترجمه آیات زیر ، برخی دیگر از دلایل انکار معاد را بیان کنید .

✚ آنان (دوزخیان) پیش از این (در عالم دنیا) مست و مغرور نعمت بودند و برگناهان بزرگ اصرار می کردند و می گفتند : «هنگامی که ما مردیم و استخوان شدیم ، آیا برانگیخته خواهیم

شد ؟»
سوره واقعه ، آیات ۴۸-۴۵

پاسخ : (۱) مست و مغرور نعمت های دنیوی / (۲) اصرار بر انجام گناهان

✚ وای در آن روز بر تکذیب کنندگان ، همان ها که روز جزا را انکار می کنند . تنها کسانی آن را انکار می کند که متجاوز و گناهکار است .

سوره مطففین ، آیات ۱۲-۱۰

پاسخ : (۱) متجاوز و گناهکار بودن

✚ (انسان شک در وجود معاد ندارد) بلکه [علت انکارش این است که] او می خواهد بدون ترس از دادگاه قیامت، در تمام عمر گناه کند .
سورة قیامت، آیه ۵

پاسخ: (۱) می خواهد بدون ترس و نگرانی و بدون هیچ مانعی در تمام عمر گناه کند .

❖ اندیشه و تحقیق ، صفحه ۶۰ :

(۱) تعدادی از کارهای نیک و تعدادی از گناهان را که در این دنیا قابل پاداش و مجازات نباشند ، ذکر کنید.
پاسخ :

کارهای نیک : شهادت در راه خدا ، کمک به فقرا و ایتام ، شاد کردن دل دیگران ، هدایت افراد ، خدمت به انسان ها
کارهای زشت (گناه) : ستم به دیگران ، قتل عمد ، رباخواری ، ممانعت از رشد استعداد های بسیاری از افراد ، قتل تعدادی از انسانها

(۲) اگر در بحث وجود معاد ، دلیلی جز خبر پیامبران نداشتید ، آن را می پذیرفتید ؟ به چه دلیل ؟
پاسخ: بله؛ زیرا پیامبران عاقل ترین و راستگو ترین مردمان در تاریخ بوده اند . به عنوان مثال پیامبر اکرم (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) را حتی مشرکین و کافرین نیز به عنوان فردی امین و راستگو باور داشتند . پیامبران با قاطعیت کامل از وقوع معاد خبر و نسبت به آن هشدار داده اند . ما که برای فرار از خطرهای کوچک احتمالی ، سخن هرکسی را می پذیریم ، چگونه می توانیم وقتی که پای سعادت یا شقاوت ابدی ما در میان است ، با بی توجهی از کنار این خبر بگذریم ؟

(۳) رابطه میان « آفرینش استعداد ها و سرمایه های مختلف در وجود انسان » و « ضرورت وجود معاد » را توضیح دهید .
پاسخ : خداوند حکیم است پس هیچ کاری را عبث و بیهوده انجام نمی دهد . خداوند در وجود ما استعداد ها و سرمایه های مختلفی قرار داده است که با معاد به شکوفایی و فعلیت می رسد . اگر معاد نباشد همه این استعداد ها بیهوده و عبث می شود و این با حکمت پروردگار در تضاد است .

❖ درس ۵ ❖

❖ فعالیت کلاسی ، صفحه ۶۷ :

نمونه هایی از اعمال را ذکر کنید که دارای آثار طولانی خوب یا بد هستند و بعد از مرگ انسان ادامه می یابند .
پاسخ :

اعمال خوب : وقف مسجد و بیمارستان و مدرسه ، نشر آثار قرآنی ، کاشتن درخت .

اعمال بد : نشر آثار غیر اخلاقی ، ترویج آداب و سنت های غلط و ایجاد انحرافات فکری و اخلاقی .

❖ تدبیر ، صفحه ۶۸ :

با دقت در ترجمه آیات زیر بگویید هر یک از آیات به کدام یک از ویژگی های عالم برزخ اشاره دارند ؟

✚ فرشتگان به کسانی که روح آنان را دریافت می کنند در حالی که به خود ظلم کرده اند ، می گویند : شما در [دنیا] چگونه بودید ؟ گفتند : ما در سرزمین خود تحت فشار و مستضعف بودیم . فرشتگان گفتند : مگر زمین خدا وسیع نبود که مهاجرت کنید ؟
سوره نساء ، آیه ۹۷

✚ آنان که فرشتگان روحشان را می گیرند در حالی که پاک و پاکیزه اند ، به آنها می گویند : « سلام بر شما ، وارد بهشت شوید به خاطر اعمالی که انجام دادید . »
سوره نحل ، آیه ۳۲

پاسخ: هر دو آیه به ویژگی : الف (وجود حیات ، ب) وجود شعور و آگاهی با توجه به سخن گفتن فرشتگان با انسان در برزخ اشاره دارند.

❖ اندیشه و تحقیق ، صفحه ۶۹ :

۱) منظور از کلمه «تَوَقَّى» در قرآن کریم ، چیست و برای اشاره به کدام بُعد از وجود انسان استفاده شده است ؟
پاسخ : توقی به معنی دریافت تمام و کمال روح است ، پس توقی برای بُعد روحانی انسان استفاده شده است .

۲) هر یک از موارد زیر به کدام یک از ویژگی های برزخ اشاره دارد ؟
الف (تلقین میت به هنگام دفع : وجود حیات / وجود شعور و آگاهی
ب) انجام خیرات و طلب آموزش برای گذشتگان : وجود ارتباط میان عالم برزخ و دنیا
ج) زیارت قبور در گذشتگان : وجود ارتباط میان عالم برزخ و دنیا

❖ درس ۶ ❖

❖ تدبیر ، صفحه ۷۸ :

در روز قیامت افراد بدکار با دیدن حقیقت آن جهان و عاقبت شوم خویش ، شروع به سرزنش خود کرده و آرزو می کنند که ای کاش ...

✚ ای کاش برای این زندگی ام چیزی از پیش فرستاده بودم .
✚ ای کاش (به دنیا) بازگردانده می شدیم و آیات پروردگاران را تکذیب نمی کردیم و از مؤمنان می بودیم .
✚ ای کاش همراه و هم مسیر با پیامبر می شدیم .
✚ ای کاش فلان شخص را به عنوان دوست خود انتخاب نمی کردیم . او ما را از یاد خدا بازداشت .
(سوره فجر ، آیه ۲۴)
(سوره انعام ، آیه ۲۷)
(سوره فرقان ، آیه ۲۷)
(سوره فرقان ، آیات ۲۸ و ۲۹)

با توجه به آیات بالا بگویید برای اینکه ما از حسرت خوردگان آن جهان نباشیم ، بایستی در این دنیا چگونه زندگی کنیم ؟
پاسخ :

۱) انجام کارهای نیک (سوره فجر، آیه ۱ / ۲) ایمان آوردن به خداوند و وحی الهی (سوره انعام، آیه ۲۷ / ۳) ایمان و پیروی از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) (سوره فرقان، آیه ۲۷)
۴ / انتخاب دوست خوب و صالح (سوره فرقان، آیات ۲۸ و ۲۹)

❖ اندیشه و تحقیق، صفحه ۸۰:

۱) شاهدان اعمال ما در قیامت چه کسانی اند؟

پاسخ:

علاوه بر پیامبران و امامان و فرشتگان، اعضای بدن، قرآن، زمان و مکان انجام عمل، روز و شب، خورشید و ماه و تمام موجودات اطرافمان شهادت دهندگان روز قیامت اند.

۲) برخی از وقایعی که در مرحله دوم قیامت رخ می دهد، بیان کنید.

پاسخ: وقایع مرحله ی دوم قیامت:

۱) زنده شدن همه ی انسان ها

۲) کنار رفتن پرده از حقایق عالم

۳) برپا شدن دادگاه عدل الهی

۴) دادن نامه ی اعمال

۵) حضور شاهدان و گواهان

درس ۷

❖ تدبر، صفحه ی ۸۶:

با تدبر در ترجمه ی آیات زیر بگویید که اگر ما هم بخواهیم در زمره ی بهشتیان باشیم باید در دنیا چگونه زندگی کنیم؟

سوره مائده، آیه ۱۱۹

امروز روزی است که راستی راستگویان به آنها سود بخشد، برای آنها باغ هایی از بهشت است.

پاسخ: باید در دنیا صادق و راستگو باشیم و از دروغگویی بپرهیزیم

وشتاب کنید برای رسیدن به آموزش پروردگارتان و بهشتی که وسعت آن، آسمان ها و زمین است و برای متقیان آماده شده است، همان ها که در زمان تو انگری و تنگدستی، انفاق می کنند و خشم خود را فرو می برند و از خطای مردم می گذرند و خدا نیکوکاران را دوست دارد. و آنها که وقتی مرتکب عمل زشتی می شوند، یا به خود ستم می کنند، به یاد خدا می افتند و برای گناهان خود طلب آمرزش می کنند.

سوره آل عمران، آیات ۱۳۵-۱۳۲

پاسخ: ۱. باید در دنیا از اموالمان انفاق کنیم ۲. خشم خود را کنترل کنیم ۳. خطای دیگران را ببخشیم

۴. نیکوکار باشیم ۵. اگر گناه کردیم به یاد خدا باشیم و از او طلب آمرزش کنیم

و آنها که امانت ها و عهد خود را رعایت می کنند و آنها که به راستی ادای شهادت کنند و آنها که بر نماز مواظبت دارند، آنان در باغ ها یا بی بهشتی گرامی داشته می شوند.
سوره معارج، آیات ۳۵_۳۲

پاسخ: ۱. باید امانت دار باشیم ۲. به عهد خود وفا کنیم ۳. شهادت دروغ ندهیم ۴. به نماز توجه کنیم (نماز را در وقت معین و با حضور قلب اقامه کنیم)

❖ تدبر، صفحه ۸۸ و ۸۹:

ترجمه آیات صفحه بعد به توصیف برخی از ویژگی های جهنمیان می پردازد. با تدبر در آنها بیان کنید که چه زمینه هایی می تواند شما را به سوی جهنم بکشاند؟ آنها را بیابید و برنامه ای برای از بین بردن آن زمینه ها تنظیم کنید.

جهنمیان می گویند: ما در دنیا نماز نمی خواندیم و از محرومان دستگیری نمیگردیم، همراه بدکاران غرق در معصیت خدا می شدیم و روز رستاخیز را تکذیب می کردیم.
سوره ی مدیر، آیات ۴۷_۴۰ پاسخ: الف) ترک نماز ب) کمک نکردن به محرومان ج) همراهی با بدکاران در انجام گناه د) تکذیب روز قیامت

برای کسانی که کارهای زشت انجام دهند و هنگامی که مرگ یکی از آنها فرا رسد می گوید: الان توبه کردم، توبه نیست و اینها کسانی هستند که عذاب دردناکی برایشان فراهم کردیم.
سوره نساء، آیه ۱۸

پاسخ: الف) انجام کار های زشت (گناهان) ب) توبه نکردن واقعی

(جهنمیان) پیش از این (در دنیا) مست و مغرور نعمت بودند و بر گناهان بزرگ اصرار می ورزیدند. سوره واقعه، آیات ۴۶_۴۵

پاسخ: الف) مست و مغرور نعمت ها شدن ب) اصرار و پافشاری بر گناهان بزرگ این موارد از ریشه های جهنمی شدن انسان است.

❖ اندیشه و تحقیق، صفحه ۹۳:

۱. چرا در کیفر و مجازات اخروی ظلم راه ندارد؟ در عرصه قیامت، تصویر اعمال انسان یا گزارشی از عمل انسان نمایش داده نمی شود، بلکه خود عمل نمایان می شود و هر کس عین عمل خود را می بیند. وقتی خود عمل به صورت مجازات ظاهر می شود امکان ظلم و بی عدالتی وجود ندارد.

۲. چه تفاوتی میان ویژگیهای آخرت با دنیا و برزخ وجود دارد؟ آن تفاوتها را در جدولی مانند جدول زیر تنظیم کنید

شماره	دنیا	برزخ	آخرت
۱	محل عمل است	محل عمل نیست	محل عمل نیست
۲	پرونده عمل باز است	پرونده عمل باز است	پرونده عمل بسته است
۳	آگاهی انسان از اعمال خود محدود است	آگاهی انسان از اعمال خود نسبت به دنیا بیشتر می شود	انسان از اعمال خود کاملاً آگاه است
۴	برخی پاداش ها و کیفر ها قراردادی و طبیعی است	بخشی از پاداش و کیفر انسان در بهشت و دوزخ برزخی داده می شود	پاداش ها و کیفر ها تجسم خود عمل است

۳. رسول خدا (ص) فرمود: ((الْذُّنْيَا مَرْزَعَةُ الْآخِرَةِ)).

یک کشاورز ماهر برای اینکه زراعت پرمحصولی داشته باشد، پنج شرط را رعایت میکند:

۱. زمین مناسب انتخاب می کند.

۲. بذر سالم تهیه می کند.

۳. زمین را به موقع آبیاری و از کود های مناسب استفاده می کند.

۴. زمین را از علف های هرز، پاک می کند.

۵. مواظب است که آفات و حیوانات به کشت او ضرر نرساند.

اگر ((دل)) بهترین و مناسب ترین زمین برای کشت محصول آخرت است، چهار شرط دیگر کدامند؟

۱. بذر سالم، استعداد ها و گرایش های انسان به خیر و نیک و عوامل رشد است

۲. آبیاری و تغذیه مناسب، انجام عمل صالح است

۳. پاک کردن زمین از علف های هرز، همان دوری و پاک شدن از گناهان است

۴. محافظت در برابر آفات و حیوانات همان جلوگیری از وسوسه های شیطان، نفس اماره، دوستان ناباب و عوامل تبلیغی دیگر است .

❖ درس ۸ ❖

❖ مقایسه، صفحه ۹۹ :

انسان هایی را که دارای عزم قوی هستند ، با انسان هایی که عزم و اراده ضعیف دارند ، مقایسه کنید و فرق آنها را با یکدیگر بنویسید .

دارای عزم قوی	دارای عزم ضعیف
۱) صبورند	صبر و تحمل ندارند
۲) در برابر مشکلات صبر و تحمل دارند	در برابر مشکلات زود خسته و تسلیم می شوند و تاب تحمل سختی ها را ندارند
۳) برای موفقیت در کارها برنامه ریزی می کنند	اغلب اهل برنامه ریزی در کارها نیستند
۴) مصمم و با اراده هستند	بدون عزم و بی اراده هستند
۵) برای گرفتن بهترین نتیجه همواره تلاش می کنند	امور را به دست سر نوشت و شانس و اقبال می سپارند

❖ تدبیر، صفحه ۱۰۰ :

در ترجمه آیات زیر بیندیشید و بر اساس آن به سوالات زیر پاسخ دهید .

سوره فتح، آیه ۱۰	و هر کس که نسبت به عهده‌ی که با خدا بسته وفا کند، به زودی پاداش عظیمی به او خواهد داد.
سوره فتح، آیه ۱۰	کسانی که پیمان الهی و سوگند های خود را به بهای ناچیزی می فروشند آنها بهره ای در آخرت نخواهند داشت ؛ و خداوند با آنها سخن نمی گوید و به آنان در قیامت نمی نگرد و آنها را (از گناه) پاک نمی سازد و عذاب دردناکی برای آنهاست.
سوره بقره، آیه ۴۰	به پیمانی که با من بسته اید وفا کنید تا من نیز به پیمان شما وفا کنم.

الف) آنان که در زندگی پیمان های خود با خدا را می شکنند به چه عاقبتی دچار می شوند؟

- از نعمت ها و بهره های اخروی محروم اند
 - خداوند در آخرت با آنان سخن نخواهد گفت
 - خداوند در قیامت به دیده رحمت به آنها نگاه نمی کند
 - عمل به عهد و پیمان های خود با خدا، چه ثمراتی دارد؟
- بهره مندی از پاداش بزرگ در قیامت
 - خداوند نیز به پیمان خود وفا می کند

❖ بررسی ، صفحه ۱۰۱:

چه عواملی می تواند مانع اجرای تصمیم شود ؟ برخی از آنها را نام ببرید :

(۱) سهل انگاری، سستی و تنبلی (۲ / اشتغالات دنیوی) غرق شدن در دنیا (۳ / به تاخیر انداختن) موکول کردن به زمان آینده) _ تسویف

❖ تفکر در احادیث، صفحه ۱۰۲:

در جدول زیر، سه سخن از امام علی(ع) آمده است. در این سخنان تامل کنید و آثاری که آن حضرت برای محاسبه بیان فرموده است، استخراج کنید.

حدیث	ترجمه	پیام
مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ وَقَفَّ عَلَى عِيُوبِهِ وَ أَحَاطَ بِذُنُوبِهِ وَ اسْتَقَالَ الذُّنُوبَ وَ أَصْلَحَ الْغُيُوبَ	هر کس خودش را محاسبه کند بر عیب هایش آگاه می شود و به گناهانش پی می برد و گناهان را جبران می کند و عیب هارا اصلاح می کند.	(۱) آگاهی از عیب ها و اصلاح آنان (۲) پی بردن به گناهان و جبران آنها
ثَمَرَةُ الْمُحَاسَبَةِ صَلَاحُ النَّفْسِ	ثمره محاسبه اصلاح نفس است	ثمره محاسبه اصلاح و پاکی و طهارت نفس است
مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ سَعِدَ	هر کس از نفسش حساب بکشد، رستگار می شود	ثمره محاسبه رستگاری و قرب و رضوان الهی است.

❖ اندیشه و تحقیق ، صفحه ۱۰۶:

(۱) برای ثابت قدم ماندن در مسیر قرب به خداوند چه اقداماتی لازم است ؟

پاسخ : ۱. تصمیم و عزم برای حرکت ۲. عهد بستن با خدا ۳. مراقبت ۴. محاسبه و ارزیابی

۲) مقصود از اینکه رسول خدا(ص) برای مسلمانان اسوه است، چیست؟

پاسخ: مسلمانان پیامبر اکرم (ص) را اسوه کامل خود قرار می دهند زیرا می دانند که همه اعمال ایشان درست و مطابق دستور خداوند بوده است اما اسوه قرار دادن ایشان به این معنا نیست که ما عین ایشان باشیم و در همان حد عمل کنیم بلکه به این معناست که در حد توان از ایشان پیروی کنیم و خود را به راه و روش ایشان نزدیکتر کنیم.

※درس ۹※

تفکر در احادیث، صفحه ۱۱۴:

اگر ما کسی را دوست داشته باشیم، تلاش می کنیم هر آنچه را او دوست دارد انجام دهیم تا علاقه ی خود را به او نشان دهیم و خود را بیشتر به او نزدیک کنیم. با توجه به احادیث زیر بگویید برای اینکه رابطه دوستی خود را با خدا بیشتر کنیم، چه کارهایی را باید انجام دهیم.

الف) خداوند، بنده ی گناهکار توبه کننده را دوست دارد. / الف) اگر گناهی انجام دادیم فوراً توبه کنیم.

ب) خداوند، انسان با حیای بردبار باعفتی را که پاکدامنی می ورزد، دوست دارد. / ب) در برابر شهوت های نفس بایستیم و پاکدامنی پیشه کنیم.

ج) خداوند، رسیدگی به دل سوختگان و درماندگان را دوست دارد. / ج) اگر کسی از ما کمک خواست، تا آنجا که توان داریم او را یاری کنیم.

د) خداوند، کسی که جوانی اش را در اطاعت او بگذراند، دوست دارد. / د) در جوانی که خواهش های نفسانی بیشتر است، از خداوند پیروی کنیم.

و) خداوند، زیبایی و آراستگی را دوست دارد. / و) در میان مردم همواره آراسته باشیم و از زینت های حلال استفاده کنیم.

بررسی، صفحه ۱۱۶:

با بررسی دنیای امروز، بزرگترین دشمنان خدا و متجاوزان به حقوق انسان ها را معرفی کنید و سپس راه های موثر برای مقابله با آنان را که همه ستم دیدگان جهان بتوانند انجام دهند، پیشنهاد دهید.

بزرگترین دشمنان خداوند در دنیای امروز کسانی اند که برای به دست آوردن منافع شخصی دست به ظلم و ستم و گمراه کردن مردم می زنند و تنها راه مبارزه با این ستمگران، اتحاد مظلومین دنیا و قیام علیه ظلم ظالمان است.

اندیشه و تحقیق، صفحه ۱۱۸:

۱. برخی افراد، مخالف دستورات خداوند مانند نماز نیستند اما با بهانه های مختلف، از انجام آن شانه خالی می کنند، آیا این افراد می توانند ادعا کنند که ما خدا را دوست داریم؟ چرا؟ پاسخ: خیر؛ زیرا شرط اصلی دوستی با خدا عمل به دستورات الهی است، وقتی کسی خدا را دوست داشته باشد به فرامین او نیز توجه می کند و انجام دستورات الهی برای او امری ضروری و قطعی است و اگر کسی نافرمانی خداوند را انجام می دهد در واقع خداوند را دوست ندارد و ادعایی کاذب نموده است. (فرموده امام صادق(ع))

۲. برای تقویت بیزاری از باطل و بی تفاوت نبودن در مقابل باطل صفاتان چه می توان کرد؟

پاسخ: شناخت مصداق ها و نمونه های باطل و تحقیق پیرامون رفتار آنان - بررسی عواقب و سرنوشت باطل پیشگان - استفاده از سخنرانی ها و نوارها و...

۳. چگونه می توان دریافت که در دوستی با خدا و دشمنی با بدیها صادق هستیم؟

پاسخ: دوستی با خدا آثاری دارد که اگر این آثار در شخصی ظاهر شود می تواند مطمئن باشد که در دوستی و محبت با خداوند صادق بوده است. این آثار عبارتند از: الف) پیروی از دستورات خداوند نه انجام گناه و توصیه آن ب) دوستی با دوستان خداوند، نه دوستی با دوستانی که اهل فساد و گناه اند

ج) محبت در راه رسیدن به خدا (د) دشمنی قلبی و عملی با دشمنان خدا

۴. فردی می گوید: ((اساس دین بر محبت است؛ بنابراین دل مسلمانان نباید جایگاه کینه و نفرت از کسی باشد))؛ شما با او موافقید یا خیر؟ چرا؟
پاسخ: خیر؛ نمی شود کسی دوستدار فضیلت ها باشد و زشتی ها و ستم هارا ببیند و در برابر باطل سکوت کند. اساس دینداری با دوستی و محبت به خداوند شروع می شود اما این محبت، برائت و بیزاری از دشمنان خدا را نیز باید در پی داشته باشد. سکوت در برابر دشمنان خدا از نشانه های عدم صداقت در محبت و دوستی با خداست.

❖ درس ۱۰ ❖

❖ بررسی ، صفحه ۱۲۶:

فهم و درک درست اعمال زیر ، انسان را در برابر چه گناہانی حفظ خواهد کرد ؟

عبارات و اعمال نماز	منکرات
۱) خواندن سوره توحید	۱) از شرک حفظ می شویم .
۲) درود بر پیامبر در تشهد	۲) از دور افتادن و یا بی حرمتی به پیامبر اکرم (ص) و اهل بیت (ع) حفظ می شویم.
۳) دعای قنوت	۳) از یاس و ناامیدی از رحمت الهی و وسوسه های شیطان حفظ می شویم.
۴) حضور در نماز جماعت	۴) از تکروی و انزوا و نفاق و تفرقه در جامعه اسلامی حفظ می شویم.
۵) گفتن عبارت «إِذَا كُنَّا لِلَّهِ رَاغِبِينَ»	۵) از هبادت غیر از خدا و شرک عملی حفظ می شویم .
۶) گفتن عبارت «إِذَا كُنَّا لِلَّهِ رَاغِبِينَ»	۶) از کمک خواستن از غیر خدا و از هر گونه وابستگی به غیر خدا حفظ می شویم.

❖ بررسی ، صفحه ۱۲۹ :

رسول خدا (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) می فرماید : «چه بسا روزه داری که جز گرسنگی و تشنگی چیزی نصیب او نمی شود». مقصود پیامبر گرامی از این سخن چیست ؟ روزه دار علاوه بر امساک از خوردن و آشامیدن دارای وظائف و مسئولیت های خطیر دیگری است که به کمال روزه و رشد و تعالی او منجر می شود . اگر ما در انجام این وظائف و مسئولیت ها کوتاهی و غفلت بورزیم مصداق حدیث نبوی (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) خواهیم شد که نصیب ما از روزه داری و فوائد به شمار آن فقط نخوردن و نیاشامیدن خواهد بود و بهره ی چندانی از یک ماه روزه داری نخواهیم برد.

❖ فعالیت کلاسی ، صفحه ۱۳۰ :

با مراجعه به رساله توضیح المسائل ، عبارت های زیر را تکمیل کنید .

۱	اگر روزه دار سهوا چیزی بخورد یا بیاشامد ، روزه اش صحیح است .
۲	اگر روزه دار ، چیزی را لای دندانش مانده عمداً بخورد روزه اش باطل می شود.

۳	روزه دار نباید غبار غلیظ و دود سیگار و تنباکو و مانند آنها را به حلقش برساند.
۴	استفراغ روزه را باطل نمی کند ، مگر اینکه عمدی باشد .

❖ اندیشه و تحقیق ، صفحه ۱۳۱ :

دربارۀ مسائل زیر به توضیح المسائل مرجع تقلید خود مراجعه کنید و پاسخ آن را به دست آورید .

۱	اگر مسافر پیش از ظهر به وطنش یا به جایی که می خواهد ده روز در آنجا بماند ، برسد ، در چه صورتی باید روزه بگیرد و در چه صورتی نباید روزه بگیرد ؟ اگر قبل از رسیدن به آنجا چیزی که روزه را باطل می کند انجام نداده باشد باید آن روز را روزه بگیرد و در غیر این صورت نباید روزه بگیرد .
۲	اگر مسافری که صبح حرکت کرده است ، بعد از ظهر به وطن یا به جایی که می خواهد ده روز بماند برسد ، وظیفه اش چیست ؟ نمی تواند آن روز ، روزه بگیرد .
۳	اگر کسی که روزه است ، بعد از ظهر مسافرت کند وظیفه اش نسبت به روزه آن روز چیست ؟ باید روزه ی خود را ادامه دهد و روزه بر او واجب است .
۴	اگر کسی که روزه گرفته ، پیش از ظهر مسافرت کند و بخواهد به بیش از چهار فرسخ برود ، وظیفه اش چیست ؟ وقتی به حد ترخص* برسد باید روزه ی خود را افطار کند .

*حد ترخص : یعنی انسان وطن خود به قدری دور شود که دیوار شهر را نبیند و صدای اذان را نشنود همان قدر که دیوارها کاملاً معلوم نباشد کافی است (حد ترخص فاصله ای در حدود ۱۳۵۰ متری بعد از آخرین خانه های شهر و روستاست) .

درس ۱۱

❖ بررسی ، صفحه ۱۴۱ :

با توجه به شکل پوشش های موجود در جامعه برای پسران و دختران ، بگویید که کدام یک از آنها عفت افراد را بیشتر تضمین می کند ؟
برای دختران : چادر ، مقنعه ، روسری ، مانتوی بلند ، شلوار غیر تنگ / برای پسران : پیراهن ، شلوار غیر تنگ

❖ اندیشه و تحقیق ، صفحه ۱۴۱ :

۱) چه تفاوتی میان آراستگی و خودنمایی ظاهری است ؟

خودنمایی ظاهری که قرآن آن را « تبرج » نام گذاری می کند به معنی افراط در آراستگی و زیاده روی در رسیدگی به ظاهر انسان است که عملی جاهلانه و نشانه حقارت و کوچکی نفس است و آراستگی به خلاف این امور است و نشانه مقبولیت و سلامت نفس است .

۲) چرا خصلت ارزشمند عفاف در وجود زنان از ارزش بیشتری برخوردار است؟
زیرا خداوند زنان را بیشتر از مردان از نعمت زیبایی بهره مند ساخته است و زن مظهر جمال و زیبایی است و این زیبایی هم درونی است و هم ظاهری، به همین دلیل عفاف در زنان ارزش بیشتری دارد.

❖ درس ۱۲ ❖

❖ اندیشه و تحقیق، صفحه ۱۵۱:

۱) برای حضور سالم در جامعه، چه پیشنهادهایی برای مردان و زنان دارید؟
رعایت دستورات و تعالیم اسلامی در زمینه ی کنترل نگاه و شیوه پوشش مثلاً مردان باید نگاه خود را کنترل کنند و دامن خود را به گناه آلوده نکنند. زنان باید علاوه بر کنترل نگاه خود حجاب و حدود آن را رعایت نمایند.

۲) با اینکه پوشش بدن و حتی موی سر در دین حضرت مسیح (ع) یک امر پسندیده است، برخی جوامع مسیحی نسبت به این موضوع بی توجه اند، به نظر شما، علت آن چیست؟
زیرا در جوامع غربی امروز پایبندی به تعالیم دین بسیار کمتر شده است و آن بخش از احکام و تعالیم مسیحی باقی مانده نیز مورد غفلت قرار گرفته و به آن ها عمل نمی شود. این نوع رفتار بازگشت به سنت های مشرکانه ی قبل از حضرت عیسی(ع).

جواب کوتاه: علت اصلی بی توجهی جوامع مسیحی به حجاب، قبول نکردن قلبی دین مسیحیت و انحراف از دین اصلی است.

زیبایی